

ESKİ TKP'İN TÜRK ORDUSU'NA SIZMA ÇABALARI

12 Ekim 2024

Yıldırım Koç

Sovyetler Birliğine maddi kaynaklar, ideoloji ve politika olarak bağlı ve bağımlı eski TKP'nin Türkiye'de yaptığı en büyük hatalardan biri, Türk Ordusu'na sızma çabalarıdır. Atatürk açısından Ordu'nun ne kadar büyük öneme sahip olduğunun farkında olmayan veya Atatürk'ün bu konudaki duyarlılığını dikkate almayan eski TKP, bu girişimleriyle kendi ayağına kurşun sıktı.

Atatürk'ün gerçekleştirmeye çalıştığı büyük devrim, "yukarıdan aşağıya" geliyordu.

Sakarya Zaferi'nden sonra Sovyet Rusya adına Ankara'ya gelen M.Frunze'nin 25 Aralık 1921 günü Mustafa Kemal Paşa'ya söyledikleri tarihi önemde tespitlerdi. Frunze şöyle demişti:

"Doğu'ya gelince; Rusya komünistlerinin ve Komintern'in bu yöndeki tavrı tam olarak açık ve berraktır. Ekonomik ve kültürel geri kalmışlıktan dolayı, komünist devrimin sözünün bile edilemeyeceğini düşünüyoruz. Doğu'da devrimci mücadele yalnızca milli kurtuluşçu ve demokratik mahiyettedir. Biz bütün gücümüzle bu hareketleri destekliyoruz ve desteklemeye devam edeceğiz. Çünkü Doğu'nun emperyalizmden kurtuluşu Batı'da komünist ihtilali hızlandıracaktır. (...) Şimdiki durumda Doğu'daki milli kurtuluşçu-demokratik hareket, ekonomik politikası açısından devlet sosyalizmi yönünde yürüyecektir. Burada hareket aşağıdan yukarı doğru değil de, tersine yukarıdan aşağı doğru olacaktır."

Atatürk'ün devrimi, sermayedar sınıfa karşı mücadele deneyimi ve pratiği olan bir işçi sınıfına dayanmıyordu. Cumhuriyet'in devraldığı işçi sınıfının büyük bölümü İstanbul ve İzmir'deydi. Buralardaki işçilerin çok büyük bölümü de, Kurtuluş Savaşı sırasında, işgale karşı bir mücadele vermemişlerdi. Buralardaki komünistler de aynı tavır içindeydi.

Atatürk'ün devrimi, toprak ağalarına karşı mücadele eden bir yoksul köylü hareketine de dayanmıyordu. Böyle bir hareket yoktu. Köylülüğün büyük bölümü, toprak ağalarının, şeyhlerin, aşiret reislerinin kulu durumundaydı.

Atatürk'ün "yukarıdan aşağı" devrim gerçekleştirme mücadelesinde dayandığı tek güç, Türk Ordusu idi. Umudu da, "yukarıdan aşağı" devrim sürecinde yetiştirmeye çalıştığı gençlikti.

Bu nedenle, Atatürk'ün son mesajı, Türk Ordusu'nadır. Ölüm döşeginde, Mareşal Fevzi Çakmak'a dikte ettiği mesajda Türk Ordusu'nun Kemalist Devrim'deki büyük rolü vurgulanmaktadır. Mesaj, 29 Ekim günü Hipodromdaki tören sırasında Başbakan Celal Bayar tarafından okunmuştur. Anıtkabir'de Şeref Salonu'nun girişinde sağda duvarı kaplayan yazı, Atatürk'ün 29 Ekim 1938 tarihli Ordu'ya Mesajıdır.

"Zaferleri ve mazisi insanlık tarihiyle başlayan, her zaman zaferle beraber medeniyet nurları taşıyan kahraman Türk ordusu!

"Memleketini en buhranlı ve müşkül anlarda zulümden, felaket ve musibetlerden ve düşman istilasından nasıl korumuş ve kurtarmış isen, Cumhuriyet'in bugünkü feyizli

devrinde de, askerlik tekniğinin bütün modern silah ve vasıtalarıyla donanmış olduğun hâlde, vazifeni aynı bağlılıkla yapacağına hiç şüphem yoktur. (...)

“Türk vatanının ve Türklük camiasının şan ve şerefini dahili ve harici her türlü tehlikelere karşı korumaktan ibaret olan vazifeni her an yapmaya hazır ve amade olduğuna, benim ve büyük ulusumuzun tam bir inan ve itimadımız vardır.”

Ordu, önce Kurtuluş Savaşı’nda Mustafa Kemal Paşa’nın komutası altında işgalci güçlere karşı mucizevi bir zafer elde etti.

Ordu, Kurtuluş Savaşı sırasında ve sonrasındaki iç isyanların bastırılmasında büyük başarılar kazandı.

Ordunun diğer önemli bir katkısı, Osmanlı Devleti’nden devralınan etnisiteler topluluğundan Türk milletinin yaratılması alanındaydı. Televizyonun ve radyonun olmadığı, halkın dörtte üçünün yol gitmez kervan geçmez köy ve mezralarda yaşadığı, okuma yazma bilme oranının çok düşük olduğu koşullarda, askerlik görevi, insanların çağdaşlaştırılması ve etnik temelli önyargıların temizlenmesinde büyük bir görev yerine getirdi. Farklı köken, inanç ve bölgelerden gelen insanlar, asker ocağında büyük bir eğitimden geçti ve büyük bölümü Türk milletinin bir unsuru haline getirildi.

Ayrıca, yaklaşan dünya savaşı, Ordu’nun önemini daha da artırıyordu.

Türk Ordusu’nun Türkiye Cumhuriyeti’nin varlığının ve bağımsızlığının korunmasında ve Türk milletinin yaratılmasındaki bu büyük görevleri ve katkıları karşısında, eski TKP, düzenli ordunun tasfiye edilerek işçi ve köylülerden oluşan, subaylarının askerler tarafından seçilerek belirlendiği bir milis ordusu öneriyordu. Ayrıca, Sovyetler Birliği’ne bağımlı eski TKP, ordu içinde subay, astsubay ve erleri saflarına katmaya çalışıyordu. Orduya politika sokulması savunuluyordu. Her iki anlayış ve girişim, Ordu’nun üstlendiği hayati görevlere büyük darbe indirecek nitelikteydi.

Eski TKP’nin bu son derece yanlış anlayış ve girişimleri ilk örgütlenmelerden itibaren gündemdeydi.

Sovyet Rusya’dan İstanbul’a gönderilmiş olan komünistlerin oluşturduğu İstanbul Bolşeviklerinin Rusya Şuralar Hükümetinin Komünist Bolşevik Moskova Merkez Komitesi’ne 19.6.1919 tarihinde gönderdiği raporda bu konu şu şekilde ele alınıyordu:

“Ordunun kısmı-ı a’zamı Bolşeviklik alemine doğru yürümekte olduğundan bizzat müşahede ediyoruz. Çünkü evvel emirde Türkiye hükümeti yani Türk kabinesi orduda mevcut zabitan ve efradına bakmıyor. Ve sahip çıkamıyor. Bu hal karşısında kalan fakir zabitan ve asker sefalet içindedir. Sefalet içerisinde kalan orduda Bolşevizm propagandası bütün manasıyla icra-yı nüfuz etmektedir. (...) Bolşevizm sözleri asker arasında alenen söyleniliyor. Türkiye’nin zabitanı demek kısm-ı a’zamı fakirlerden müteşekkil; şeref ve tantanalar için orduda hizmet eden burjuva ailelerine mensup zabitan pek azdır.” (Erden Akbulut-Mete Tunçay, *İstanbul Komünist Grubu’ndan (Aydınlık Çevresi) Türkiye Komünist Partisi’ne, 1919-1926, 1. Cilt, 1919-1923, Sosyal Tarih Yayınları, İstanbul, 2012;37*)

Mustafa Suphi ve arkadaşları Osmanlı savaş esirlerinden bir “Türk Kızıl Alayı” oluşturdular. Bu askeri birliğin Anadolu’ya geçmesi planlanıyordu.

Türk Kızıl Alayı'nın Anadolu'ya geçtikten sonra yapacağı çalışmalara ilişkin olarak 11 Ekim 1920 günü yapılan toplantıda alınan karar da Ordu içinde komünist hücreler oluşturup etkili olmaktı:

“11 Teşrinievvel 1920 Tarihinde Toplanan Dört Kişiden Mürekkep Komisyonun Müzakerâtını (Müzakerelerini, YK) Müşir (bildiren, YK) Zabıtnamesidir”

“3-Alayımızın Türkiye’de vaziyet ve harekât-ı askeriye icabı tevzi ve taksim edildiği takdirde hücremiz de tabiatıyla dağılacaktır. Alay hücrelerinde komünist ve namzed mevcuttur. Bu yoldaşlar yeni intisâb edecekleri (bağlanacakları, YK) kıtalarda oranın disiplinine ve nizam ve intizamına hanel getirmemek suretiyle yeniden hücreler teşkil edilip bu hücreler bütün mevcudiyetleriyle uğraşır ve komünistlerin komünizm esasatı dahilinde hareket etmelerini temin ile beraber diğer arkadaşların da bu hücrelere dahil olmaları çarelerine tevessül etmek esasını kabul eder.

“İntisab ettiğimiz yeni Türk kıtalarında zabitan ve efrâd (askerler, YK) her ne kadar mutaassıp ve mütekid (dini bütün, YK) bulunsalar bile bunların ruhlarına hulul edilerek (girilerek, YK) ve incitilmeyerek bizim saflara geçmesini temin etmek ve birden bire calı (yapmacıklı, düzme, YK) ve gayr-i muvafık tedbirlerle tevahhuşlarına (ürkmelerine, YK) meydan vermemek üzere İslamiyet nokta-i nazarından komünizm, esasatı tefsir ve teşrih edilerek (açıklanarak, YK) telkin edilmesi lazımdır.

“Bunun için:

“Alayda mevcut komünistlerin şayet diğer kıtaata taksimi esnasında yekdiğerlerinden ayrı düşmeleri üzerine komünistlerin teşkil edecekleri hücreler diğer hücrelerle gayet sıkı bir rabita temin edilmesi muamelât ve harekâtta bir yeknesaklık bulunmasını katiyen taht-ı karara (karar altına, YK) alır.

“Yekdiğerine karib (yakın, YK) veya uzak hücrelerin ayda bir veya münasip zamanlarda birleşerek içtima etmek vasıtalarını ve çarelerini temin etmek.

“Alayın dağılması ve taksim olunması ihtimaline binaen az bulunan komünistlerin hal-ı hazır hücre tarafından yeniden komünistler yetiştirerek mevcudun fazlaşmasına gayret eder.” (TKP MK 1920-1921, Dönüş Belgeleri – 1, (çev. Yücel Demirel), Tüstav Yay., İstanbul,2004;93-94)

Bu arada Anadolu'ya gönderilen bazı komünistler, ordu içinde çalışıyordu:

“1920 yazından itibaren TKT, bir taraftan TBMM Hükümeti ile ilişkiler kurmaya çalışırken, diğer taraftan gizlice propagandacılar göndererek, Anadolu’da teşkilatlanma ve propaganda faaliyetlerinde bulunuyordu. Bu gelişmeler, dikkatlice TBMM Hükümeti tarafından izleniyor ve Mustafa Suphi’nin Anadolu’da Ordu ve halk arasında yapmaya çalıştığı propagandalar endişe ile karşılanıyordu.” (1920-21’ler Türkiye’si ve Mustafa Suphi’lerin Dönüşü, Sempozyum, İstanbul 18 Aralık 2004, TÜSTAV Yay., İstanbul, 2005;116)

Bir kaynakta, Lenin’in 1920 yılı Aralık ayında Türkiye’de oluşan ordu konusunda aşağıdaki talimatı gönderdiği ileri sürülmektedir:

“Meşhed’teki İngiliz Askeri Birlikleri, Moskova’dan 14 Aralık 1920 tarihinde Lenin imzasıyla Erivan’a (Mustafa Suphi’ye ?) çekilen şu telgrafi ele geçirmişlerdir: ‘Türkiye’de

özellikle Mustafa Kemal'in ordusunda Sovyet propagandası yapılması için çok ısrar edilmeli ve Kemalistlerin ikiyüzlü subaylarının içyüzünü ortaya koymalısınız. Türk Komünistleri Antanta'ya karşı bir Rus-Türk bağdaşması için geniş çaplı bir kampanya açsınlar.' " (Metem Tunçay, *Türkiye'de Sol Akımlar 1908-1925*, İletişim Yay., İstanbul, 2009;342)

Eski TKP'nin kontrolü altındaki Türkiye Komünist Gençler Birliği'nin çalışmalarının bir bölümü de Türk Ordusu'na yönelikti. Örgütün Ekim 1924 – Ocak 1925 döneminde ilişkin faaliyet raporunda şöyle yazıyordu:

“Askerler Arasında Faaliyet

“Kongre mukarreratı (alınan kararları) neticesi olarak askerler arasında daha ziyade faaliyet lüzumuna kani bulunan teşkilatımız bunun neticesi olarak, Askeri Tıbbiye Mektebi'nde yeniden, ilk sınıflarda arkadaş kazandığı gibi ilk defa olarak Harbiye Mektebi'nde (Zabit Mektebi) dört kişilik bir hücre vücuda getirilmiştir.” (İşlet,Banu – Kesim, Cemile Moraloğlu, *Türkiye Komünist Gençler Birliği 1920-1935*, Sosyal Tarih Yayınları, İstanbul, 2014;135)

Türkiye Komünist Gençler Birliği'nin 3 Ekim 1925 tarihli faaliyet raporunda da şu değerlendirme vardır: “TKGB bu münevver cihan emekçi gençliğinin erkân-ı harbiyesi ve cihan komünist gençliğinin merkezi olan Komünist Gençlik Enternasyonalî'nin bir şubesidir. (...) TKGB ordu içerisinde çalışmaya çok büyük ehemmiyet verir.” (İşlet-Kesim,2014;168)

Şefik Hüsnü'nün Komintern 5. Kongresi için hazırladığı raporda (19.5.1924) “TKP Tarafından Tespit Edilmiş Geçici Asgari Program” yer alıyordu. Bu programın 10. maddesi orduya ilişkindi:

“10. Sürekli ordunun yerine milli milis sisteminin geçirilmesi. Halkın genel silahlandırılması. Askerlik hizmetinin kısaltılması. Bu süre kısmen, askere alınanların içtimai ve siyasi eğitimine ayrılacaktır.” (Erden Akbulut-Mete Tunçay, *İstanbul Komünist Grubu'ndan (Aydınlık Çevresi) Türkiye Komünist Partisi'ne, 1919-1926, 2. Cilt, 1924-Mart 1925*, Sosyal Tarih Yay., İstanbul, 2013;54)

Eski TKP 1926 yılında Viyana'da bir konferans düzenledi. O zamanki adıyla, TKP Birinci Viyana Aktif Konferansı'na TKP yöneticileri katıldı. “TKP Aktifinin Konferans Neticeleri Hakkında Rapor”da şu değerlendirme yer alıyordu:

“Bu hususiyetleri göz önüne alan Konferans, askerler arasında şimdiye kadarkinden daha metodik bir faaliyet sürdürme zarureti üstünde ısrar eder. Mesele bir yandan orduyu bir halk milisine tahavvül etme (dönüştürme) için bir kampanya yürütmek, öte yandan da neferler ve zabitler arasında kesif bir komünist propaganda yapmak için tüm vasıtalarla /genç tabipler, askerler, yedek zabit namzedi gençler/ istifade etmek. Bu vazifenin ifası T.K.F.'nin merkez organının neşri ile yakından rabıtalıdır.” (*Türkiye Komünist Partisi 1926 Viyana Konferansı* (Çev.Sinan Dervişoğlu), TÜSTAV Yay., İstanbul, 2004,174-175)

Eski TKP'nin 1926 yılındaki Viyana Konferansı'nda kabul edilen faaliyet programı, düzenli ordu yerine silahlandırılmış işçi ve köylü ordusunu savunuyordu:

“11. TKP efradı askerliği meslek edinmiş bir ordunun yerine, inkılâbın en emin bir istinadgâhı (dayanağı,YK) olan amele ve köylülerin hükümetçe umumi teslihi (genel silahlandırılması,YK), inkılâbın kazançlarını müdafaaya en elverişli bir tedbir olarak talep eder.” (Akbulut,Erden – Ülker,Erol, *Türkiye Komünist Partisi'nin Bolşevikleşmesi, 1925-1928*, Yordam Kitap ,Ekim 2021;189 ve 289; Türkiye Komünist Partisi 1926 Viyana Konferansı,2004;202-203)

Komünist Enternasyonal Doğu Sekreterliği Yakındoğu Seksiyonu yöneticisi Williams'ın 9.1.1929 tarihli talimatı şöyleydi: “Önünde duran görevleri yerine getirmek için TKP sendika hareketindeki faaliyetlerini azami ölçüde artırmalı, köylülükle bağlantılar kurmalı ve ordu içinde illegal çalışmayı başlatmalı.” (Akbulut,Erden-Ülker,Erol, *Türkiye Komünist Partisi'nin Bölünmesi, 1928-1932*, Yordam Kitap, İstanbul, Aralık 2023;99)

Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi Doğu Sekreterliği'nin TKP Merkez Komitesi'ne ilettiği 3 Mayıs 1929 tarihli talimatta askerler arasında bir kampanya geliştirilmesi isteniyordu:

“Size, askerler arasında bir kampanya geliştirmeyi, onları yönetici Kemalist siyasi grubun zikzaklı politikasının halk düşmanı ve burjuva karakterini açıklamayı tavsiye ediyoruz. Bu siyasetin kaçınılmaz sonuçları olabilir ve Türkiye'nin bağımsızlığı için mücadelesinde Türk halkına böylesine hizmet etmiş ve uluslararası işçi sınıfının yurdu ve ezilen Doğu halklarının biricik dostu olan Sovyetler Birliği'ne karşı emperyalist güçlerin yanında bir savaşa girmesinin hareket noktasını oluşturabilir.” (Akbulut-Ülker, Aralık 2023;130)

Hasan Ali'nin (H.A.Ediz) Komintern Doğu Sekreterliği'ne 7.5.1929 tarihli “çok gizli” raporunda şöyle denmektedir: “Son bildirilerle ilgili olarak yeniden 15 kişi tutuklanmış. Aralarında Harp Okulu'ndan öğrenciler de var.” (Akbulut-Ülker,Aralık 2023;135)

Eski TKP Merkez Komitesi'nin 1930 yılında yayımladığı 1 Ağustos Beyannamesinde şöyle denmektedir:

“Emperyalistlerin her sahadaki istilasına bir siper teşkil etmek üzere Sovyet Rusyası ile çok geniş esaslar dahilinde bir ittifak yapılmasını;

“Daimi ordunun kaldırılarak amele ve köylünün silahlandırılmasını ve muvazzaf ordunun milis ordusuyla değiştirilmesini isteyiniz!” (Akbulut-Ülker, Aralık 2023;337)

Eski TKP'nin 1931 yılındaki faaliyet programında orduya yaklaşım ve komünistlerin ordu içindeki çalışmaları şu şekilde ele alınıyordu:

(41) “T.K.P. ordu ve donanmada sistemli bir kommunist propagandası yapar ve genç kommunistler federasyonunun asker gençlik arasındaki faaliyetini sevkü idare eder.” (Tunçay,2009;383)

(44) “T.K.P. tarafından sevkü idare edilen Türkiye proletaryasının hegemonyası altında amele ve köylü bloku tarafından Devlet iktidarı zaptolunur olunmaz, Sovyet

temeli üzerine kurulacak olan amele ve köylü hükûmetinin önünde dikilecek en müstacel (ivedi,YK) vazife, sınıfı düşmanlarının aksi-inkılâpçı hücumlarına karşı yeni nizamın müdafaasını tanzim etmek olacaktır. A.K.H. (Amele ve Köylü Hükümeti, YK), derhal büyük emlak ve erazi sahiplerini, büyük burjuvaziye ve bu istismarcı sınıfların tarafdarlarını, silahtan tecrit etmeğe, aksi-inkılâpçı orduların bekayasını (kalıntılarını,YK) tahrip etmeğe ve amele ve köylüleri silahlandırmağa mecbur olacaktır. Böylece bir kızıl ordunun ve bir inkılâpçı milisin ilk nüvveleri tebellür etmiş (belirmiş,YK) olacaktır.” (Tunçay,2009;384)

Eski Türkiye Komünist Partisi'nin 1936 yılında kabul edilen Faaliyet Programı da bu konuyu aşağıdaki biçimde düzenliyordu:

“T.K.P. milli istiklali ve inkılabın kazançlarını korumanın en emin vasıtası olarak amele ve köylülerin silahlandırılmasını, burjuva muhafızlığını meslek edinmiş orduların ilgasını ve onların yerine Amele ve Köylü milisinin ikame olunmasını, ve neferlere zabitlerini seçmek hakkının verilmesini talep eder.” (TKP MK Dış Bürosu 1962 Konferansı, TÜSTAV Yay., İstanbul, 2002;172)

“T.K.P. ordu ve donanmada sistemli bir Komünist propagandası yapar; ve genç Komünistler Birliği'nin asker ve gençlik arasındaki faaliyetini sevk ve idare eder.” (1962 Konferansı,2002;180)

Eski TKP, gerek Türk Ordusu'nun dağıtılarak, subayların askerler tarafından seçildiği bir milis gücüne dönüştürülmesi talebiyle, gerek Türk Ordusu içinde kendisine bağlı hücreler oluşturma çabasıyla, Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Kemalist Devrim'in çıkarlarına büyük bir zarar vermeye çalıştı. Ancak maddi kaynaklar, ideoloji ve politika olarak Sovyetler Birliği'ne bağlı ve bağımlı durumu, bu girişimlerin başarısızlıkla sonuçlanmasına neden oldu.